

กมล หอมกลิ่น 2556: การปรับตัวทางวัฒนธรรมของชุมชนต่อการจัดการทรัพยากรน้ำ
ในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างฝายลำโดมใหญ่ ตำบลไร่ใต้ อำเภอพิบูลมังสาหาร
จังหวัดอุบลราชธานี ปรินญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาศึกษา) สาขาวิชาพัฒนาศึกษา
คณะสังคมศาสตร์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: ผู้ช่วยศาสตราจารย์โสวัตรี ณ ถลาง,
Ph.D. 132 หน้า

การวิจัยเรื่องการปรับตัวทางวัฒนธรรมของชุมชนต่อการจัดการทรัพยากรน้ำ ในพื้นที่ที่ได้รับ
ผลกระทบจากการสร้างฝายลำโดมใหญ่ ตำบลไร่ใต้ อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี มี
วัตถุประสงค์เพื่อศึกษามิติวัฒนธรรมของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรน้ำ ศึกษา
กระบวนการปรับตัวของชุมชนต่อรูปแบบการจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อให้ได้แนวทางการจัดการน้ำที่
เหมาะสมในการดำเนินนโยบายด้านการจัดการน้ำที่เชื่อมโยงมิติทางวัฒนธรรมในชุมชนอย่างยั่งยืน
ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาทั้งการค้นคว้าจากเอกสารและการลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูล โดยใช้วิธีการสังเกตแบบ
มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม

ผลการศึกษาพบว่า ภายหลังจากได้มีการก่อสร้างฝายลำโดมใหญ่ ทำให้ทรัพยากรน้ำมีความ
เปลี่ยนแปลงไป เกิดปัญหาในด้านระบบนิเวศจนทำให้วิถีชีวิตของประชากรในพื้นที่เปลี่ยนแปลง
ตามไปด้วย กล่าวคือ จากช่วงก่อนการสร้างฝาย ชุมชนได้ใช้ทรัพยากรในลำน้ำอย่างเต็มที่ เช่น การ
หาปลาในลำน้ำ การใช้ประโยชน์ทางการเกษตร การใช้น้ำเพื่ออุปโภคบริโภค รวมถึงกิจกรรมและ
ประเพณีต่างๆที่เกิดขึ้น เช่น การลงเล่นน้ำเพื่อพักผ่อนหย่อนใจและการทำพิธีเคารพลำน้ำ เป็นต้น
แต่ปัจจุบันกิจกรรมต่างๆ เหล่านี้เหลือน้อย และมีความสำคัญลดลงอย่างมาก ทั้งนี้เนื่องจาก
ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับลำน้ำที่เปลี่ยนไป อย่างไรก็ตามด้วยศักยภาพทุนทางสังคมเดิมที่มี
อยู่อันเป็นผลมาจากกระบวนการวัฒนธรรมอีสานดั้งเดิม ที่มีลักษณะการเกื้อกูลซึ่งกันและกัน จึงทำให้
ชุมชนไม่ได้หยุดนิ่งในการหาแนวทางการฟื้นฟูลำน้ำเพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ ซึ่ง
รูปแบบในการปรับตัวของชาวตำบลไร่ใต้ต่อการเปลี่ยนแปลงของทรัพยากรธรรมชาติลำโดมใหญ่
ที่ค้นพบ มีอยู่ 3 รูปแบบ ได้แก่ (1) การปรับตัวต่อรูปแบบการหาปลาในลำโดมใหญ่ (2) การ
ปรับตัวต่อรูปแบบการทำเกษตรริมน้ำและ (3) การปรับตัวต่อรูปแบบทำอาชีพเสริม

ลายมือชื่อนิสิต

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก